

člověk nenáročný, jenž, jak sám doznává, nikdy neaspiroval na nějaké vůdcovské místo, a jehož největší touhou bylo, právě když seděl na ministerském křesle, vrátit se mezi své a dále tam jako dosud pracovat, probouzet, učit.

Jako přílohy připojeny jsou vyobrazení slovenské vlády s Dr. Šrobárem a jeho spolupracovníky a mapa Československé republiky s vyznačením demarkační čáry ujednané Dr. Milanem Hodžou s Dr. Vojtěchem Barthem, maďarským ministrem války. A. Klimt.

DOC. DR. ZDENĚK PEŠKA: PŘÍMÉ ZÁKONODÁRSTVÍ. K novějšímu ústavnímu vývoji Spojených Států Amerických. — Knihovna právnické fakulty Komenského university v Bratislavě, sv. 24, str. 197.

Peškova kniha »Přímé zákonodárství« jest první knihou v naší právnické literatuře, v níž jest úzce vymezený právní problem zpracován sociologickou methodou. Kniha stává se tím pozoruhodným novem, jež zasluží, abychom si jej povšimli také jakožto spisu sociologického, ponechavše stranou jeho hodnotu právovědeckou. Svě methodologické stanovisko vykládá autor hned na začátku. Právem jest možno podle něho zabývat se vědecky trojím způsobem: 1. Právnickým výkladem daného právního řádu (de lege lata): Tímto způsobem studují právo netoliko praktičtí vykladači norem (advokáti, soudcové), pokud toho ke své praxi potřebují, avšak také všichni theoretikové práva, kteří vykládají a komentují právní normy bez ohledu na jejich vztahy k ostatnímu společenskému životu (tedy na př. téměř všichni profesori práv na našich universitách). 2. Kritikou daného právního řádu a konstrukcí norem, jež by podle různých politických hledisk mohly daný právní řád zlepšit (de lege ferenda): toto jest obsahem právní politiky. 3. Theoretickým výkladem právního řádu bez ohledu na otázku »co by mělo býti«. Takováto čistě theoretická právověda jest podle autora možná jedině jako sociologie práva, neboť k výkladu právního řádu, má-li býti úplný, nestačí znáti normy samy, nýbrž jest třeba studovati i společenské (hospodářské, politické, kulturní, mravní atd.) prostředí, v němž tyto normy vznikly. Právo jest tomuto sociologickému studiu objektem, stejně jako jsou fysikovi či chemikovi objektem jevy přírodní. Právo jest z tohoto hlediska objektem společenským, ve společnosti vzniká, v ní působí a s ní eventuelně i zaniká. Jest zajisté velikou zásluhou autorovou, že u nás, kde stále ještě jest sklon k tomu, aby právo bylo chápáno jako věc sama o sobě, nezávislá na ostatním společenském životě, ukázal na tuto skutečnost a na její význam. Bylo by omylem domnívati se, že tímto svým poznáním chce snad moderní sociologie státi se jakousi vševědou, která upírá ostatním děle existujícím sociálním vědám právo na samostatnou existenci. Nikoliv, podle našeho zdání jest jediným smyslem tohoto sociologického poznání společenské podstaty každého sociálního jevu, tudíž také práva, dáti jednotlivým sociálním vědám společnou sociologickou *methodu*. Ve Francii pokoušel se o toto sociologické usměrnění všech sociálních věd již před lety Emil Durkheim, v jehož škole se soustřeďovali vynikající odborníci jednotlivých sekcí. Již i v Německu, kde byl odpor právníků proti sociologickému výkladu nejsilnější, vyskytují se právnická díla, postavená na sociologickém základě, jak ukazují na příklad dvě nedávno vyšlé knihy o ústavním právu, kniha Carla Schmitta, *Verfassungslehre* a Rudolfa Smenda, *Verfassung und Verfassungsrecht*. Jest přirozeno, že sociologická methoda badání se přímo myslitelům vnucuje právě v oblasti ústavního práva, neboť právě zde jde o obor, kde se s pouhou logickou dedukcí nejméně lze spokojit. Ústava jest daleko spíše dokumentem zápasu společenských, zejména politických sil určité doby, než logicky spjatým právním celkem. Nelze jí ani v celku ani v detailech porozuměti bez znalosti jejího politického podkladu a ostatních společenských sil, které vedly k jejímu vzniku.

Autor spisu o přímém zákonodárství v Americe musí si tudíž položit otázku, proč vznikla politická idea přímé účasti voličstva na zákonodárství. Odpověď zní, že ze snahy po reformě parlamentarismu. Autor stručně ukazuje na ideologickou kritiku representativního zřízení v Evropě, která podle něho vrcholí v marxismu, jenž ukázal na třídní povahu demokratického parlamentu. Máme za to, že

Evropa nebyla tak prostoupěna demokratickou ideologií, aby mohla všelék proti krizi parlamentarismu spatřovat opět v demokratické instituci, v přímém zákonodárství, jako jej v něm viděli reformátoři američtí. Bylo by dobré pro srovnání, kdyby autor ukázal, kam vedla kritika parlamentarismu v Evropě, zejména na syndikalismus, bolševismus, fašismus, gildní socialismus, ideu hospodářského parlamentu a pod. Pro studium socialismu a jeho vlivu jest podle našeho mínění důležité, že v evropském socialismu idea přímého zákonodárství hrála jen zcela nepatrnou úlohu. V Americe, kde socialismus nikdy nedospěl oně ideologické jednoty a jasnosti jako socialismus evropský, takže o socialismu v našem slova smyslu tam lze vůbec těžko mluvit, splýval socialismus s ostatními demokratickými »pokrokovými« směry. Autor sleduje velmi zajímavým způsobem hospodářský podklad onoho pokrokového hnutí ve Spojených Státech a snaží se dokázat, že šlo v podstatě o sociální hnutí farmářů a dělníků, k nimž se přidávala inteligence pokrokově smýšlející. Neznáme dostatečně americké poměry, abychom mohli říci, zdali zde má autor knihy o přímém zákonodárství pravdu. Zdá se nám pouze, že se tímto výkladem o třídním původu hnutí o přímé zákonodárství dostává do nebezpečné blízkosti zjednodušujícího marxismu. Snad zde hrála přece jen větší roli silná ideologická tradice americké demokracie, než snaha o třídní povznesení farmářů a dělníků? Autor sleduje velmi podrobně vztahy jednak politických stran, jednak jednotlivých států k ideji přímého zákonodárství. Na konci vykládá velmi pečlivě obsah existujících zákonů o přímém zákonodárství. Podává tím zajisté cenný příspěvek k srovnávací právovědě tím spíše, že rozdíl v zákonech jednotlivých států vykládá v jich vztahu k rozdílné hospodářské a politické struktuře těchto států.

Methodicky jest zajisté velmi správně, že se autor nesnaží podati nějakou kritiku přímého zákonodárství, neboť by tím překročil hranice vymezené theoretickému badání a dostal by se na půdu právní politiky. Bylo by však velmi zajímavé (pokud jest ovšem tento úkol dosud vůbec proveditelný), sledovati *skutečné fungování* těchto reforem ústavně právních. Máme za to, že by se tímto studiem ukázalo, že si ani od této reformy nelze slibovat příliš dalekosáhlou změnu současného politického systému. Politické strany samy, jak autor správně ukazuje, nejlépe pochopily, že jim přímé zákonodárství nemusí dělat těžkou hlavu, neboť »může sloužit někdy i přímo politickému »stroji« stran« (str. 120). V moderním státě existuje zajisté těsná spojitost mezi konstelací hospodářsko-sociální a politickou. Bylo by však racionalistickým omylem, jemuž propadají mnozí demokraté i revolucionáři, myslit, že změny v zákonodárství jsou s to změnit nějak podstatně hospodářsko sociální stav určité společnosti. Působivost takovýchto změn jest zajisté menší, než se domnívají iniciátoři hnutí, která vedou k oněm změnám v zákonodárství. Nejlepším důkazem tohoto našeho tvrzení jest jistě dnešní kapitalistické hospodaření v Sovětském Rusku. Věřit v nějaký převratný význam přímého zákonodárství znamená totéž jako naivně věřit v »přirozený rozum« lidových mas. Ve skutečnosti jsou lidové masy ovládnány svými politickými vůdci a každá takováto ústavní změna demokratického zákonodárství znamenala by daleko spíše pouhou změnu v organizačním stroji stran (zvýšenou a jinak vedenou agitací), než změnu systému. Dosavadní zkušenosti s politickou demokracií poučují nás dostatečně o správnosti sociologického zákona »malého počtu«, podle něhož jest moc vždy soustředěna v rukách poměrně malého počtu jednotlivců, ať jest při tom vládní forma jakákoliv.

Peškova kniha jest v našich poměrech cennou také tím, že našeho čtenáře informuje o zajímavých vztazích mezi politickými stranami a hospodářskými celky ve Spojených Státech (skupina Rockefellerova a Morganova). Jest zpracována s rozsáhlou znalostí dokumentů a literatury. *Dr. Jan Mertl.*

ODBORNÝ ZÁVOD RÁMY VŠEHO DRUHU
ANTONÍN POSPÍŠIL
 SMÍCHOV, PALACKÉHO TR. Č. 882.

Vkusné a levné orámování obrazů a fotografií. Velký výběr lištů.

VAZBY KNIH

a veškeré knihařské práce odborně a rychle provádí

VÁCLAV BRYNDA, KNIHAŘSTVÍ

V PRAZE III., ÚJEZD Č. 24. TELEFON ČÍS. 442-20.